

Handleiding

Mega

mediawijs werkbboek

Wat leuk dat jij en je klas aan de slag gaan met De Schaal van M! Dit werkbboek zal je helpen om op een laagdrempelige manier aan mediawijsheid te werken in de klas.

Zo werkt het!

In het werkbboek vind je allerlei mediawijze doe- en invulopdrachten op maat van leerlingen uit de 1ste graad. De opdrachten zijn verdeeld over **8 thema's**, die elk ongeveer **1 lesuur** in beslag nemen. Je kan de opdrachten ook afzonderlijk behandelen, op een manier die past bij je eigen lesagenda.

In deze handleiding vind je **extra info** over de thema's, de **oplossingen** van de invulopdrachten, **tips en richtvragen** voor een klasgesprek. Hebben jullie samen een leuke (doe)opdracht afgerond? Post het resultaat dan zeker op ons prikbord www.deschaalvanm.be/prikbord via de knop 'Extra'!

Mediawijs zijn: wat is dat?

Als je mediawijs bent, kan je media gebruiken én begrijpen. Daar heb je bepaalde kennis (weten), vaardigheden (kunnen) en attitudes (willen, durven) voor nodig. Het gaat dus over meer dan knoppenkennis alleen. Zo is het ook belangrijk dat je oplossingsgericht kan kijken naar digitale problemen, zelf media-inhoud kan creëren en kritisch en bewust kan omgaan met media.

Met andere woorden: mediawijsheid heeft veel kantjes. En die zijn vandaag allemaal noodzakelijk in ons leven.

- Meer weten over mediawijsheid? Het competentiemodel is een handig vertrekpunt: www.mediawijs.be/competentiemodel.
- Benieuwd naar de mediawijze leerdoelen in het lager onderwijs? Check dan eens de leerlijn mediawijsheid: www.mediawijs.be/leerlijn.

#1 Mijn online profiel

Je online identiteit is de manier waarop je jezelf voorstelt op het internet. Je nickname, je interesses, je foto's, noem maar op. Vaak is je online identiteit een verlengde van je offline identiteit, maar niet altijd. Soms doen mensen zich online anders voor dan in het echte leven. In dit thema verkennen je leerlingen hun eigen online identiteit én activiteit!

Extra lestips

VUL HET VRIENDENBOEKJE IN

Laat je leerlingen rondlopen in de klas en kijken wat de rest heeft ingevuld. Maak het nog leuker met een heuse **stoelendans**: op elke stoel ligt een vriendenboekje, waarin ze een kijkje kunnen nemen als bij die stoel belanden.

MAAK JE EIGEN VRIENDENBOEKJE

Laat de leerlingen een mooie **kaft knutselen** voor 'Het grote mega(media)wijze vriendenboekje van de klas'. Elke dag mag iemand uit de klas het boekje mee naar huis nemen en een pagina invullen.

Wist je dat ...

... kinderen gemiddeld vanaf 9 jaar hun eigen smartphone hebben?

... veel kinderen al voor hun 13de verjaardag op sociale media zitten? In België mogen kinderen eigenlijk pas vanaf 13 jaar een account aanmaken. Heel wat kinderen hebben echter al een account op sociale media als ze jonger zijn.

... YouTube, TikTok en Netflix de populairste apps zijn voor kinderen tussen 6 en 12 jaar?

Bron: Apestaartjaren 2020

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Een profiel hebben op het internet: lijkt jou dat leuk of juist niet?
- 2 Wat is het verschil tussen een openbaar en een privé profiel? Hoe stel je dat in?
- 3 Kocht jij ooit al eens iets op het internet?
- 4 Heb je al eens een vlog gemaakt? Waarover?
- 5 Zag je ooit al eens een internet challenge? Heb je meegedaan?

Weetjes over #2 sociale media

Dankzij sociale media kunnen we altijd en overal contact houden met elkaar. Zo delen we informatie, nieuws, foto's, filmpjes en reacties met anderen. Wat weten je leerlingen eigenlijk over al die sociale media? En hebben ze al gehoord van de 'netiquette'?

EXTRA INFO BIJ DE STELLINGEN

Je denkt best 2 keer na voor je iets online zet. Klopt. Eens iets online staat, is het vaak moeilijk om het weer te verwijderen.

Online mag je wel eens lachen met mensen. Er is geen 'juist' antwoord. Je mag zeker lachen met mensen als ze iets grappigs doen, maar mensen uitlachen kan kwetsend zijn.

Je mag niet ongevraagd een foto van iemand online zetten. Klopt. Er bestaat zo iets als portretrecht. Niemand mag zonder je toestemming beelden van jou maken of delen.

Online doen mensen zich beter voor dan in het echt. Er is geen 'juist' antwoord. Mensen doen zich niet per se beter voor, maar het kan wel. Bv. met filters, speciale poses ...

Het is oké om vriendschapsverzoeken te aanvaarden van mensen die je niet kent. Er is geen 'juist' antwoord. Je bent best voorzichtig, maar het is ook leuk om online nieuwe mensen te ontmoeten.

Oplossingen

WELKE SOCIALE MEDIA KEN JIJ?

- Beschrijving 1: **TikTok**
- Beschrijving 2: **Snapchat**
- Beschrijving 3: **Instagram**
- Beschrijving 4: **Facebook**

Extra lestips

OKÉ OF NIET OKÉ?

Tijd voor **actie in de klas!** Verdeel het klaslokaal in een linker- en rechterkant. Lees de stellingen voor en laat de leerlingen een kant kiezen (links = duim omlaag, rechts = duim omhoog).

Wist je dat...

- ... Facebook al in 2004 werd opgericht, onder de naam 'The Facebook'?
- ... TikTok vroeger 'Musical.ly' heette?
- ... TikTok, Snapchat en YouTube de populairste apps zijn bij leerlingen uit het 3de en 4de leerjaar?

Bron: Apestaartjaren 2020

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Mag jij al een account hebben op sociale media van je ouders?
- 2 Ken jij nog meer sociale media? Heb je daar een account op?
- 3 Is het oké dat kinderen jonger dan 13 jaar sociale media gebruiken? Waarom?
- 4 Waarom denk je best 2 keer na voor je iets online zet?
- 5 Zou jij vriendschapsverzoeken aanvaarden van mensen die je niet kent? Waarom?

#3 Veilig online

De foto's die op je smartphone staan of de berichten die je via sociale media naar je vrienden stuurt: daar heeft niemand anders zaken mee. Daarom beschermen je leerlingen hun toestellen en accounts best met een sterk wachtwoord. Ook is het belangrijk dat ze weten welke informatie ze best voor zich houden. Zo kan niemand daar misbruik van maken.

Extra lestips

HOE STERK IS JOUW WACHTWOORD?

Bekijk klassikaal verschillende wachtwoorden en laat de leerlingen via de **checklist** bepalen of het een goed of minder goed wachtwoord is. Een paar voorbeelden: 123456, IkHouVanDansen:!), mijnhobbyisdansen. Welk wachtwoord in het rijtje is volgens je leerlingen het meest veilige?

HOE VEILIG SURF JIJ? EXTRA INFO BIJ DE STELLINGEN

Je adres geven aan iemand die je niet kent. Geen goed idee. Je weet nooit wat de bedoeling is van mensen die je niet kent. Nooit zomaar persoonlijke gegevens delen dus!

Je locatie delen, zodat iedereen kan zien waar je bent. Meestal geen goed idee. Sommige apps, zoals TikTok, hebben je locatie niet nodig. Andere, zoals Google Maps, dan weer wel.

Je profiel op privé zetten. Goed idee. Zo bepaal je zelf wie jou wel en niet kan volgen. Onbekenden kunnen dan geen kijkje nemen op je profiel.

Klikken op 'Je hebt een smartphone gewonnen'. Geen goed idee. Dit is een vorm van phishing. Daarbij proberen criminelen je op te lichten via valse e-mails of sms'jes om geld of info te bekomen.

Je niet afmelden op sociale media als je de schoolcomputer gebruikt. Geen goed idee. Als een toestel niet van jou is, weet je nooit wie het nadien zal gebruiken en wat die ermee zal doen.

Je cookies verwijderen. Er is geen 'juist' antwoord. Cookies hebben zowel voor- als nadelen. Wil je je privacy beschermen, dan kan je de cookies verwijderen via de privacy-instellingen in je browser.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Meld jij je altijd af op een schoolcomputer? Waarom wel/niet?
- 2 Gaf jij ooit al eens je wachtwoord aan iemand anders? Is dat een goed idee?
- 3 Ga jij je wachtwoord veranderen na deze les?
- 4 Ben jij al eens gehackt geweest? Of ken je iemand bij wie dat het geval was? Wat gebeurde er toen?
- 5 Accepteer jij altijd alle cookies?

Wist je dat ...

- ... een spatie het minst gebruikte teken is in een wachtwoord?
- ... '123456' en 'qwerty' nog altijd veelvoorkomende wachtwoorden zijn?
- ... een wachtwoordzin veiliger is dan een wachtwoord, om de eenvoudige reden dat het langer is?

Zoeken #4 en vinden

Op het internet vind je heel wat informatie, en elke dag komt daar meer en meer bij. Zoekmachines helpen ons om gericht op zoek te gaan naar wat we willen weten. Maar dat kan alleen als je ook weet hoe je zo'n zoekmachine moet gebruiken. Precies wat je leerlingen leren in dit thema! Voor deze les hebben je leerlingen een laptop of tablet met internetverbinding nodig.

Extra lestips

ZO VIND JE WAT JE ZOEKT

Google kan veel meer dan je denkt! Laat je leerlingen de verschillende **functies ontdekken**, zoals Google Translate, Google Maps, Google Images ... Ze kunnen zelfs rekensommen googelen!

WIKIKIDS

WikiKids staat boordevol info op maat van kinderen. Laat je leerlingen eens iets interessants opzoeken! Of zoek zelf een thema waar **nog geen pagina** over bestaat, en maak die samen aan.

EXTRA ZOEKTIPS

- Gebruik kernwoorden, bv. recept koekjes.
- Gebruik een minteken om woorden uit te sluiten, bv. recept koekjes -rozijnen.
- Gebruik 'OR' om keuze ste maken, bv. recept koekjes OR koekjes chocolade.
- Vind recente of lokale pagina's door de zoekperiode of het zoekgebied aan te passen.

Oplossingen

ZO VIND JE WAT JE ZOEKT

Beschrijving 1: **Google**

Beschrijving 2: **Duck Duck Go**

Beschrijving 3: **Ecosia**

BEN JIJ EEN ONLINE SPEURNEUS?

1: meeste zoekresultaten = **olifant**

minste zoekresultaten = **olifant Afrika**

2: **aantal Afrikaanse olifanten in wild**

5x voer voor een klasgesprek

1 Waarvoor gebruik jij een zoekmachine (huiswerk, vrije tijd, ...)?

2 Wat is het laatste dat je hebt opgezocht? Vond je wat je zocht?

3 Welke zoekmachine gebruik jij het liefst? Ga je ook eens een andere proberen?

4 Heb je jezelf al eens opgezocht? Wat vond je van de zoekresultaten?

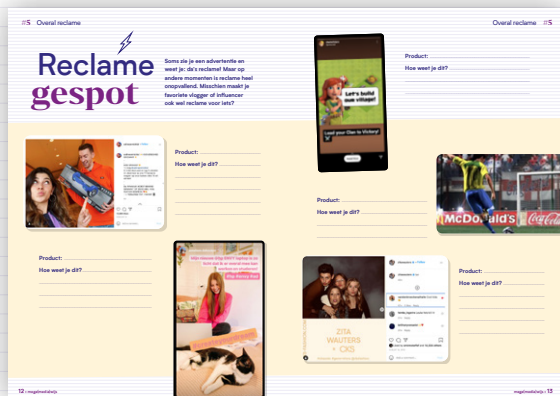
5 Wat vind je ervan dat zoekmachines informatie bijhouden over wat jij allemaal opzoekt?

Wist je dat ...

... je ook een afbeelding als zoekopdracht kan ingeven? De zoekmachine gaat dan op zoek naar gelijkaardige afbeeldingen, of websites waar je de afbeelding kan terugvinden.

#5 Overal reclame

Aan reclame kan je niet meer ontsnappen. Je komt het tegen op tv, in de radio, in de krant ... en ja, ook online! Het doel van reclame is om ons te beïnvloeden. Ook je leerlingen. Daarom is het belangrijk dat ze reclame leren herkennen én er kritisch over kunnen nadenken.

Oplossingen

RECLAME GESPOT

1. Céline en Michiel geven een hoverboard weg op Instagram. Jij en je vrienden moeten hen volgen op verschillende kanalen. Zo hopen ze hun aantal volgers te verhogen.
2. Anneleen maakt in een Instagram story reclame voor een laptop. Ze zegt wat ze er allemaal goed aan vindt en brengt de laptop goed in beeld. Je ziet ook de hashtag #ad, die duidelijk maakt dat het om een advertentie gaat.
3. Dit is een advertentie van Clash of Clans. Zo'n filmpje kan verschijnen tussen Instagram stories van je vrienden of terwijl je een spelletje speelt.
4. Dit zijn reclamebanners van McDonald's en Coca-Cola tijdens een voetbalwedstrijd. Terwijl supporters naar de match kijken, zien ze ook de reclame rond het veld.
5. Zita Wauters maakt op Instagram reclame voor haar kledinglijn bij CKS. Doordat ze veel volgers heeft, kan CKS een groot publiek bereiken met deze kledinglijn en advertentie.

Extra lestips

RECLAME GESPOT

Vraag je leerlingen op voorhand om een **voorbeeld** van een leuke reclame mee te brengen. Dit kan een filmpje, een advertentie in de krant of een post van een influencer zijn. Zo kan je de les inleiden door aan te tonen dat er veel verschillende vormen van reclame zijn. Na afloop van de les kan je de leerlingen in groepjes verdelen en hen vragen om zelf een **reclamespotje** te maken!

Wist je dat ...

... reclame er ook al was in de tijd van de Romeinen? Ze gebruikten stenen bordjes om handelaars op hun producten te wijzen.

... merken vaak samenwerken met bekende personen om hun producten te promoten?

... influencers verplicht zijn om aan te geven wanneer een foto of filmpje gesponsord is en ze dus eigenlijk reclame maken? Maar dat ze dat stiekem niet altijd doen?

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Hoe herken je reclame?
- 2 Waarom is het belangrijk dat je reclame kan herkennen?
- 3 Ken jij een vlogger of influencer die al eens reclame maakte voor iets?
- 4 Heb je al eens iets gekocht omdat je het zag op tv of omdat een influencer er fan van is?
- 5 Wat vind je zelf van reclame? Leuk of irritant? Waarom?

Al die emoji's #6

Online kan je met weinig woorden veel zeggen. Soms heb je zelfs helemaal geen woorden nodig! Met emoji's kan je in een mum van tijd uitdrukken hoe je je voelt. Toch is er soms wat verwarring over de betekenis van zo'n emoji. Het is dus handig als je leerlingen weten wat emoji's precies willen zeggen. Zo zeggen ze online niet per ongeluk iets dat een beetje vreemd overkomt.

Oplossingen

EMOJIRAADSELS

1. Handjes draaien
2. 't Is weer voorbij, die mooie zomer
3. Baby shark doo-doo-doo
4. Ik zag twee beren broodjes smeren
5. Kabouterdans

EMOJI'S EN AFKORTINGEN

- 1 **Knuffel** 2 **Goed bezig** 3 **Feest**
4 **Waarom?** 5 **Ik weet niet** 6 **Gewoon**

Extra lestips

EMOJIRAADSELS

Kunnen je leerlingen zelf een **emojiraadsel bedenken** voor hun favoriete liedjes? Laat ze in groepjes aan de slag gaan en de raadsels nadien voorleggen aan hun klasgenoten!

EMOJI'S EN AFKORTINGEN

Kennen je leerlingen nog andere afkortingen? Of kunnen ze misschien zelf een leuke afkorting **verzinnen**? Verdeel ze in groepjes en maak er een **quiz** van: laat elk groepje een vraag bedenken.

Wist je dat ...

... de eerste emoji's al in 1999 ontworpen werden? Dat gebeurde in Japan!

... er elk jaar nieuwe emoji's bijkomen en ook verdwijnen? Meestal worden die wijzigingen in de maand maart aangekondigd.

... er zelfs volledige emoji-woordenboeken bestaan? www.emojipedia.org is er één van.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Wat is je favoriete emoji?
- 2 Welke emoji's vind je soms verwarrend?
- 3 Gebruik jij soms afkortingen? Welke gebruik je het meest?
- 4 Heb jij al eens een berichtje gestuurd dat verkeerd overkwam bij iemand?
- 5 Zou je emoji's of afkortingen gebruiken in een berichtje naar de juf of meester? Naar je oma of opa? Naar iemand die je niet kent? Waarom?

#7 Programmeren en gamen

Voor velen is gamen of programmeren gewoon een leuke hobby, maar voor sommigen is het meer dan dat. Sommigen maken er hun beroep van! Er zijn ook gamers die bijna niets anders meer doen dan gamen. Dat laatste noemen we 'overmatig gamen' en kan erg ongezond zijn. Het is dan ook belangrijk dat je leerlingen een balans vinden tussen gamen en andere activiteiten.

Oplossingen

PIJLTJES TREKKEN

Is de reeks pijltjes niet bij alle leerlingen hetzelfde? Dat kan! Er zijn meerdere oplossingen mogelijk.

Extra lestips

PIJLTJES TREKKEN

Programmeren op papier is leuk, maar wil je je leerlingen ook eens laten kennismaken met hoe dat online in zijn werk gaat? Surf dan naar www.kodekraker.watnou.nl! Of bekijk samen dit **filmpje**, dat in 1 minuut uitlegt wat programmeren inhoudt: youtu.be/fi5M4hKpcCg

JOUW GAMEPROFIEL

Laat iedereen zijn profiel invullen. Laat hen nadien in groepjes hun profiel aan elkaar vertellen. Nadien kan je klassikaal enkele zaken uit het boekje **bevragen** zoals wat ze leuk en niet leuk vinden.

Wist je dat ...

... gamen heus niet enkel iets voor jongens is? Ook veel meisjes gamen graag. Vaak spelen ze wel andere soorten games.

... weinig games helemaal gratis zijn? Zelfs bij games die je 'gratis' kan spelen, kan je vaak nog allerlei items aankopen in het spel.

... Discord het favoriete sociale netwerk is van gamers? Via Discord kan je tegelijk gamen en praten met andere gamers.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Game jij graag? Waarom wel/niet?
- 2 Heb jij al eens geld uitgegeven in of aan een game? Had je dat ook door?
- 3 Kan je iets leren van games?
- 4 Hoe weet je dat je te veel hebt zitten gamen? Waarom is stoppen soms moeilijk?
- 5 Zijn er bij jou thuis afspraken rond gamen? Welke?

Super(media)wijs #8

Zo, je leerlingen zijn nu ongetwijfeld al een pak mediawijzer! Vinden ze alle woorden in de woordzoeker? Hoera, dan zijn ze vanaf nu super(media)wijs!

Oplossingen

MEDIAPUZZEL

1. **Tablet**
2. **Wachtwoord**
3. **Emojis**
4. **Reclame**
5. **Google**
6. **Game**
7. **Internet**

Verticaal woord: **Trillen**

En nu?

Wil je je leerlingen nog meer bijbrengen over de wereld van mediawijsheid?

Neem dan eens een kijkje op www.mediawijs.be/nl/dossiers. Je vindt er allerlei boeiende dossiers over thema's als cyberpesten, reclamewijsheid, gaming en veel meer. Elk dossier bevat:

- Alles wat je als leerkracht moet weten over dit thema.
- Mediawijze tips voor kinderen én volwassenen.
- Nuttige tools om in de klas mee aan de slag te gaan.
- Interessante cijfers en weetjes.
- Organisaties waarbij je terecht kan voor hulp of extra info.

Mediawijs woordenboek

Auteursrecht

Alleen de auteur van een werk (zoals een liedje of foto) mag zijn materiaal aanpassen en verspreiden, tenzij het gaat om een duidelijke parodie of privékopie. Je kan wel googelen naar rechtenvrije beelden en muziek, die je kan gebruiken zonder toestemming te moeten vragen.

Cookies

Kleine bestandjes die op je toestel geplaatst worden wanneer je een website bezoekt. Ze houden je zoek- en surfgedrag bij, onder meer om gepersonaliseerde reclame aan jou te kunnen tonen.

Cyberpesten

Een vorm van pestgedrag, waarbij het slachtoffer gepest wordt in een online omgeving. Er zijn een aantal voorwaarden noodzakelijk om te kunnen spreken over cyberpesten, namelijk: 1) het doel is om te kwetsen, 2) er is een machtsonevenwicht en 3) het gedrag komt meermaals voor.

Emoji

Een kleine cartoon die je (online) bij tekst kan plaatsen. Vroeger werd dit een 'smiley' genoemd.

Filter

Een 'laagje' dat je over je foto's legt wanneer je ze bewerkt. Een filter past de kleuren van je foto aan of kan zelfs heel je gezicht vervormen. Je vindt filters onder andere op Snapchat en Instagram.

Games

Digitale spelletjes die je speelt via je smartphone, tablet, computer of spelconsole. Ze bestaan in verschillende vormen en maten. In amper een paar decennia zijn games razendsnel geëvolueerd.

Influencer

Een persoon met een groot online netwerk, die via sociale media invloed probeert uit te oefenen op volgers. Een influencer kan bijvoorbeeld geld verdienen door producten te promoten.

Internet

Een wereldwijd netwerk van computers die met elkaar in verbinding staan.

Internet challenge

Een online uitdaging, waarbij je als gebruiker een filmpje opneemt en toont hoe je de uitdaging aangaat.

Online privacy

Ook online hebben we allemaal recht op privacy. Zo mogen ouders niet zomaar berichten van hun kinderen lezen zonder toestemming. Om je privacy te beschermen, is het ook belangrijk dat je persoonlijke gegevens niet zomaar deelt met eender welke app, website of persoon.

Phishing

Een techniek waarbij criminelen je proberen op te lichten via valse e-mails, sms'jes of websites. Het doel is om persoonlijke gegevens of geld te ontfutselen, meestal door mensen op een valse link te doen klikken.

Portretrecht

Ook wel bekend als 'recht op afbeelding'. Het portretrecht stelt dat niemand zonder jouw toestemming een foto van jou mag maken of verspreiden.

Privé profiel

Een profiel op sociale media dat enkel te bekijken is door volgers of vrienden van het profiel.

Programmeren

Instructies of opdrachten geven aan een computer; het schrijven van een computerprogramma.

QR-code

Een code die digitale informatie bevat en naar online bestanden of pagina's kan verwijzen. Als je de code scant, kom je bijvoorbeeld terecht op een website, een foto of een vliegticket.

Reclamewijsheid

De kennis en vaardigheden die nodig zijn om kritisch en bewust naar een reclameboodschap te kijken. Dat houdt niet alleen in dat je reclame kan herkennen, maar ook dat je reclamestrategieën en het effect daarvan begrijpt.

Sociale media

Online platformen en kanalen die contact tussen gebruikers mogelijk maken. Facebook en TikTok zijn bekende voorbeelden.

Vlog

Een vlog is een videodagboek, waarbij je filmt wat je op een dag of week doet. Iemand die vlogt, noemen we een vlogger.

Wifi

Een technologie die het mogelijk maakt om toestellen met elkaar te verbinden via een draadloos netwerk.

Zoekmachine

Een online tool waarmee je informatie kan opzoeken op het internet.

Zoekopdracht

Een woord of combinatie van woorden die je ingeeft in een zoekmachine om informatie op te zoeken.

Werk het hele jaar aan mediawijsheid in de klas

Wil jij je leerlingen mediawijs maken vanaf de eerste schooldag? De Schaal van M helpt je op weg, op maat van jouw leerjaar!

Tijdens de jaarlijkse wedstrijd van DSVM strijden klassen uit de 3de graad om de titel van

‘Meest Mediawijze Klas van Vlaanderen’

Maar ook voor de rest van de school valt er wat te beleven: in het kader van de wedstrijd kan je van het 1ste tot het 6de leerjaar aan de slag met **gratis lesmateriaal over mediawijze thema's**.

Sla het **Mega Mediawijs Werkboek** voor jouw leerjaar open, neem deze handleiding erbij en maak je leerlingen (mega)mediawijs!!

Meer weten?

www.deschaalvanm.be